

GROEN GEZOND EN GELUKKIG

**VERKIEZINGSPROGRAMMA
PROVINCIALE STATEN
2023-2027**

Korte versie!

Met de belangrijkste punten
eenvoudig beschreven.

Kijk op de website voor
het volledige programma:
Gelderland.groenlinks.nl

Het kan gewoon!

Als GroenLinks zijn we ons zeer bewust van de uitdagingen waar de provincie voor staat. Daarom ligt hier een programma voor je met echte oplossingen. Wat ons betreft zetten we alles op alles om de klimaatdoelen te halen, om de natuur te redden en om de écht groene en gezonde provincie te worden die we kunnen zijn.

En het mooie is: het kan gewoon. Als we maar doorzetten en keuzes durven maken. Voor meer schone energie en meer warmtenetten. Voor meer gezonde en beschermde natuur. Voor meer plantaardig eten én de koe in de wei. Voor investeringen in betaalbaar wonen en goed openbaar vervoer.

Hoe we dat precies gaan doen, welke rol de provincie moet spelen, dat lees je in dit programma dat we met veel mensen samen hebben gemaakt. Daarin zit onze kracht: luisteren naar elkaar en in gesprek blijven. Samen zoeken we naar nog betere oplossingen. Dat blijven we de komende vier jaar natuurlijk doen.

We gaan het samen doen. Het kan gewoon.

**Charlotte
de Roo**

Lijsttrekker

Inhoud

2
Onze mensen

4
**Onze
plannen
in het kort**

7
**Mooie
plannen, maar
hoe dan?**

11
**NATUUR,
LANDSCHAP EN
LANDBOUW**

14
ECONOMIE

16
**KLIMAAT EN
ENERGIE**

19
**WONEN
EN RUIMTE**

21
**DUURZAME
BEREIKBAARHEID
EN OPENBAAR
VERVOER**

25
MILIEU

28
**ERFGOED,
CULTUUR EN
WELZIJN**

32
**DIVERSITEIT EN
INCLUSIE**

33
**DEMOCRATIE EN
FINANCIËN**

**1.
Charlotte
de Roo**

**2.
Paul Smits**

**3.
Eveline
Vink**

**4.
Floor de
Man**

**5.
Leonie
Jorna**

**6.
Silvia van
Amerongen**

**7.
Jan Willem
de Jonge**

Onze plannen in het kort

Het klimaat niet verder laten veranderen

De aarde warmt op, omdat we te veel kolen, olie en gas gebruiken. Ook in onze provincie zijn we daarom bezig steeds meer energie op te wekken met bijvoorbeeld zon en – vooral! – wind. Daarmee moeten we doorgaan. En we moeten meer mensen en bedrijven helpen om energie te besparen.

Klaar zijn voor de toekomst

Doordat de aarde warmer wordt, is het klimaat al aan het veranderen. Er komt meer en vaker droogte en hitte, terwijl we ook steeds meer te maken krijgen met zware plensbuien. Daar moeten we op voorbereid zijn.

Zorgen voor meer natuur

We willen meer bomen, planten en dieren. Meer natuur betekent een gezonde omgeving voor onszelf om in te leven. Als je meer natuur om je heen hebt, heb je minder stress en blijf je langer gezond. We moeten veel grotere stukken natuur met rust laten en beter beschermen. Ook in steden en dorpen is meer natuur nodig, omdat het dan koeler blijft en regenwater vastgehouden wordt.

Weten waar onze grenzen liggen

Als we zuinig willen zijn op onze natuur, moeten we goed nadenken waar we willen bouwen en waar niet. Wij willen slimmer bouwen in steden en dorpen en zo min mogelijk uitbreiden naar buitengebieden. Voor mensen uit de Randstad die rustiger willen wonen, moeten we samen met Drenthe, Overijssel en Noord-Brabant zorgen voor woonruimte. Dat kan Gelderland niet alleen.

Zorgen dat iedereen erbij hoort en mee kan doen

Nog te vaak worden mensen gediscrimineerd. Vanwege hun leeftijd of hun huidskleur bijvoorbeeld. Ook houden we op veel plekken nog te weinig rekening met mensen die een lichamelijke of geestelijke beperking hebben. En bouwen we te weinig woningen voor mensen die weinig geld hebben. Dit moet echt anders, want in Gelderland hoort iedereen erbij. Dat betekent ook dat iedereen moet kunnen meepraten als er belangrijke besluiten genomen worden.

Mooie plannen. Maar hoe dan?

Op de volgende bladzijdes lees je hoe we die mooie plannen uit gaan voeren. Hoe we ervoor zorgen dat onze provincie echt groen, gezond en gelukkig kan zijn. We hebben al onze plannen onderverdeeld in onderwerpen waar de provincie invloed op heeft:

- natuur, landschap en landbouw
- economie
- klimaat en energie
- wonen en ruimte
- openbaar vervoer
- milieu
- erfgoed, cultuur en welzijn
- diversiteit en inclusie
- democratie en financiën

NATUUR, LANDSCHAP EN LANDBOUW

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

Thema's

**MINDER
STIKSTOF**

**MINDER
KOEIEN,
ANDERS
BOEREN**

**MEER
NATUUR**

**WELKOM
WOLF**

**GEEN
BOMEN
KAPPEN**

**WATER
OPVANGEN
EN VAST-
HOUDEN**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

MINDER STIKSTOF

De natuur lijdt te veel door de uitstoot van stikstof. Om precies te zijn: ammoniak en stikstofoxiden. Ammoniak komt vooral van koeien en komt neer dicht bij de plek waar het uitgestoten wordt.

Stikstofoxiden komen vooral van auto's en fabrieken en verspreiden zich veel verder. Over die auto's en fabrieken lees je bij 'openbaar vervoer' en 'milieu'.

MINDER KOEIEN, ANDERS BOEREN

Voor al waar veel koeien dichtbij natuurgebieden staan, hebben we dus een probleem. Maar boeren kunnen de natuur juist goed helpen. Door minder koeien te houden en anders met hun weilanden en akkers om te gaan. Zodat de bodem weer gezond wordt en er groenten en kruiden kunnen groeien. Daar komen dan ook weer meer insecten en andere diertjes op af. Meer leven dus. En meer gezond voedsel. Maar boeren moeten daarbij wel goed geholpen worden, ook met geld. En ook

boeren die willen stoppen moeten financieel geholpen worden.

Koeien mogen alleen op graslanden die niet geschikt zijn om voedsel te verbouwen. En ze kunnen gras eten van akkers die dichtbij liggen of gras wat over is van andere Nederlandse boeren. Hun mest mag niet meer zijn dan wat op akkers dichtbij verspreid kan worden. Zo wordt een boerenbedrijf 'circulair' en wordt de natuur geholpen. Er hoeft niets van ver te komen of naar ver weg vervoerd te worden.

MEER NATUUR

Het gaat slecht met de natuur. Er zijn wel beschermde natuurgebieden in Gelderland, maar het grootste deel van de natuur én bedreigde diersoorten zijn niet beschermd. GroenLinks wil meer natuur beschermen.

We moeten ook goed kijken waar recreatie schadelijk is voor de natuur.

De provincie moet duidelijk aangeven waar je bijvoorbeeld wel en niet mag mountainbiken of met de hond wandelen.

WELKOM WOLF

De wolf is welkom. We willen natuurgebieden op elkaar laten aansluiten, zodat er ook echt ruimte is voor wilde dieren zoals de wolf. Boeren moeten subsidies krijgen voor omheiningen waarmee ze hun

dieren beschermen. Door de wolf krijgen herten en zwijnen weer een natuurlijke vijand, zodat er niet op hen gejaagd hoeft te worden. We zijn sowieso tegen jagen voor je plezier.

GEEN BOMEN KAPPEN

We kappen geen bomen voor het veiliger maken van wegen. We moeten onveilige wegen anders inrichten, zodat je er langzamer gaat rijden. Dat is een veel betere oplossing. We willen eigenlijk

nergens bomen kappen, maar heel soms is het toch echt nodig, bijvoorbeeld voor het bouwen van huizen. Dan willen we voor elke gekapte boom op een andere plek drie nieuwe bomen planten.

WATER OPVANGEN EN VASTHOUDEN

We krijgen door klimaatverandering meer droogte én meer plensbuien. De oude gewoonte is dat we dat water snel afvoeren, maar we hebben er veel meer aan om het water in ons gebied te houden. Het liefst als diep, schoon grondwater. Maar ook ondiep in de bodem en op plekken waar we een watervoorraad kunnen aanleggen. In drogere perioden kunnen we dit water dan gebruiken.

Wanneer het echt warm is, is het in de schaduw van bomen en groen al snel veel koeler dan op versteende plekken met veel gebouwen, stenen en asfalt. Om dorpen en steden koeler en groener te maken is ook water belangrijk. We willen regels voor hoeveel groen en water er minimaal moet zijn in een dorp of stad. Wie de eigen tuin of straat groener wil maken, moet daarvoor hulp of geld kunnen krijgen.

ECONOMIE

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

12

Thema's

**GROEN EN
SOCIAAL**

**GROENE
BANEN**

**NATUUR-
VRIENDELIJK
TOERISME**

**NATUUR-
VRIENDELIJK
TOERISME**

**AFVAL
BESTAAT
NIET**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

13

GROEN EN SOCIAAL

Het is de hoogste tijd om te investeren in een nieuwe economie. Een economie met goede banen en eerlijke inkomens voor iedereen. Daarbij moeten we de aarde niet verder uitputten en dus verstandig met grondstoffen omgaan. Zo zorgen we ervoor dat latere generaties niet zonder grondstoffen komen te zitten.

Gelderland heeft veel innovatieve ondernemers die hierbij kunnen helpen. Als bedrijven sociaal en duurzaam werken, verdienen

ze steun van de provincie, met leningen en subsidies. Dat geldt ook voor werknemerscoöperaties, dat zijn bedrijven waar werknemers mede-eigenaar zijn.

We geven dus geen leningen of subsidies aan grote distributie- en datacentra die het landschap verpesten en weinig banen opleveren. We zijn ook tegen de Railterminal Gelderland (RTG) bij knooppunt Ressen (afslag 38 van de A15). Die krijgt wat GroenLinks Gelderland betreft geen subsidie.

GROENE BANEN

GroenLinks wil dat de provincie op allerlei manieren helpt bij de omscholing van mensen naar groene banen, bijvoorbeeld het installeren van zonnepanelen of

isoleren van huizen. Ook moeten bedrijven geholpen worden als zij willen omschakelen naar 'groene' activiteiten.

NATUURVRIENDELIJK TOERISME

De natuur lijdt onder te veel toerisme. We moeten voorkomen dat straks niemand meer van de natuur kan genieten. Als het echt nodig is, moeten sommige natuurgebieden dus afgesloten

kunnen worden voor bijvoorbeeld auto's, fietsers of honden. Voor boeren die minder koeien willen houden, is natuurvriendelijk toerisme een goede manier om geld te verdienen.

AFVAL BESTAAT NIET

Afval bestaat niet, dat is het uitgangspunt dat we blijven hanteren. Bij het bouwen van huizen en aanleggen van wegen moeten grondstoffen voor 100%

herbruikbaar zijn. En we helpen gemeenten bij hun taak om restafval terug te brengen tot 30 kg per huishouden per jaar.

SAMENWERKEN MET DUITSLAND

Een belangrijk deel van onze provincie grenst aan Duitsland, mensen en spullen gaan continu heen en weer. Verschillen in wetten en regels tussen onze burens en ons zorgen voor problemen. Voor

bewoners en bedrijven dicht bij de grens is het belangrijk dat we goed samenwerken met Duitsland. Vooral als het gaat om groene economie en werkgelegenheid.

KLIMAAT **EN** ENERGIE

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

16

Thema's

**ENERGIE-
ARMOEDE
TEGENGAAN**

**SCHONE
ENERGIE
VOOR
IEDEREEN**

**MEER WIND-
ENERGIE**

**SNELLER
VAN HET
GAS AF**

**GROOTVER-
BRUIKERS**

**SLIM MET
STROOM**

**ENERGIE
BETER
OPSLAAN**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

17

ENERGIEARMOEDE TEGENGAAN

Iedereen moet comfortabel kunnen wonen in een goed geïsoleerd huis. En iedereen moet de energierekening kunnen betalen.

GroenLinks wil zorgen dat je gemakkelijker en renteloos geld kunt lenen voor het duurzamer maken van je huis.

SCHONE ENERGIE VOOR IEDEREEN

We willen dat iedereen schone energie kan gebruiken. Daarom ondersteunen we deelname aan energietoelagen - bijvoorbeeld mede-eigenaar worden van een windmolen - met aantrekkelijke regelingen. Mensen met weinig geld moeten zelfs mee kunnen doen zonder investering. Samen

met gemeenten zorgt de provincie ervoor dat een deel van de winst terecht komt in een speciaal fonds, bedoeld voor bijvoorbeeld armoedebestrijding, bibliotheken, elektrische deelauto's in het buitengebied of recreatieve natuur. We gaan voor 50% lokaal eigendom van energie-opwek.

MEER WINDENERGIE

GroenLinks wil meer windmolens. De provincie kan en moet daarvoor zorgen. Desnoods door een

gemeente te dwingen die geen windmolen wil, terwijl het wel kan.

SNELLER VAN HET GAS AF

De provincie moet gemeenten helpen om lokale warmtenetten aan te leggen. Daarmee kunnen we sneller van het gas af, maar dat moet wel voor iedereen betaalbaar en beschikbaar zijn. GroenLinks wil bovendien dat deze warmtenetten in publieke handen zijn. Voor elke stad, dorpskern of

buitengebied moeten we kijken of een warmtenet haalbaar is en wat dan de beste warmtebron is. Denk bijvoorbeeld aan een afvalcentrale die restwarmte kan leveren aan zo'n warmtenet. De provincie kan helpen met advies, financiering en het verkleinen van risico's.

GROOTVERBRUIKERS

GroenLinks wil bedrijven er niet meer mee laten weggkomen als zij geen energiebesparende maatregelen treffen. We willen de bewijslast omdraaien: bedrijven moeten jaarlijks kunnen aantonen dat ze noodzakelijke

energiebesparende maatregelen hebben getroffen. Aan bedrijven die subsidies krijgen van de provincie wil GroenLinks nog extra maatschappelijke eisen stellen: zij moeten bijdragen aan de lokale samenleving.

SLIM MET STROOM

Steeds meer duurzame energie betekent soms dat het stroomnetwerk overbelast raakt. De provincie moet ervoor zorgen dat het netwerk sneller uitgebreid wordt. Maar we moeten ook zorgen dat we duurzame energie

opwekken dáár waar de vraag het grootst is. Ook slim: windmolens en zonneparken met één gezamenlijke aansluiting op het stroomnet. Want wind en zon wisselen elkaar meestal af.

ENERGIE BETER OPSLAAN

De provincie wil nieuwe manieren stimuleren om lokaal energie op te slaan, bijvoorbeeld met een

buurtbatterij of met basaltsteen. Zulke opslag moet er zeker ook komen bij grote opweklocaties.

WONEN EN RUIMTE

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

20

Thema's

**BETAAL-
BAAR
WONEN**

**GROEN
WONEN**

**OOK
WINKELN,
WERKEN EN
ONTSPANNEN**

**GRENZEN
AANGEVEN**

**SLIM (VER)
BOUWEN**

**SAMEN
BOUWEN,
SAMEN
WONEN**

**RUIMTE
VOOR DE
NATUUR**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

21

BETAALBAAR WONEN

De provincie kan samen met gemeenten zorgen dat er genoeg huizen zijn voor mensen die weinig geld hebben. Minimaal 65% van nieuwe huizen is wat GroenLinks betreft voor mensen die weinig tot gemiddeld verdienen. Wij vinden

dat in elke gemeente minstens 30% van de huizen sociale huur moet zijn. Waar dat niet zo is, moet de provincie ervoor zorgen dat bij nieuwbouw meer dan 30% sociale huurwoningen gebouwd worden door corporaties.

GROEN WONEN

Het is belangrijk dat iedereen genoeg groen in de buurt heeft. Ook als je in de stad woont. Dus willen we de natuur in de stad verbinden met de natuur buiten de stad. Ook willen we bomen, planten

en bloemen in alle buurten, maar ook groene daken, geveltuinen en groene balkons. Elk nieuw te bouwen huis of gebouw moet sowieso op wandelafstand zijn van openbaar groen, zoals een park.

OOK WINKELN, WERKEN EN ONTSPANNEN

We moeten kijken naar het totaalplaatje van een buurt of wijk, vooral bij nieuwbouw: kun je

hier wonen, werken, winkelen én ontspannen? Dan is GroenLinks vóór.

GRENZEN AANGEGVEN

We willen vooral huizen bouwen voor mensen die al in Gelderland wonen of werken. Dat worden er steeds meer, ook omdat we steeds ouder worden. Maar Gelderland

is ook populair bij mensen uit de randstad. Om genoeg ruimte te hebben voor hen, moeten we samenwerken met Noord-Brabant, Overijssel en Drenthe.

SLIM (VER)BOUWEN

Bouwen, bouwen, bouwen... is niet genoeg! We moeten de woonruimte die er nu al is, beter gebruiken. Want veel mensen wonen in huizen die niet goed bij ze passen. Zo kan het een probleem zijn als bijvoorbeeld een ouder stel in een huis woont waar ze niet de trap op kunnen komen, terwijl een jong stel met kinderen in een klein appartement woont. Met de problemen die er nu zijn, is bouwen

duis niet de enige oplossing.

We moeten creatief zijn: we kunnen huizen splitsen, zodat er in grote huizen meer mensen kunnen wonen. We kunnen ook verdiepingen toevoegen op appartementengebouwen bijvoorbeeld. En als we voor ouderen goedkope, kleine huizen bouwen, komen er huizen vrij voor gezinnen.

SAMEN BOUWEN, SAMEN WONEN

GroenLinks wil dat mensen goed geholpen worden als ze samen een stuk grond willen kopen om - duurzame! - huizen te bouwen. Dit heet collectief particulier

opdrachtgeverschap. Ook woongroepen willen we stimuleren. Als meer mensen in groepen samen wonen, hebben we minder nieuwe huizen nodig.

RUIMTE VOOR DE NATUUR

GroenLinks kiest liever voor bouwen waar al huizen zijn, dan bouwen op plekken waar nu veel natuur is. Dit kan in veel bestaande steden en dorpen ook. We zien

bijvoorbeeld kansen om hoger te bouwen dichtbij treinstations. Als we toch op nieuwe plekken moeten bouwen, kan dat alleen als dat niet voor schade aan de natuur zorgt.

DUURZAME BEREIKBAARHEID EN OPENBAAR VERVOER

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

24

Thema's

**VOOR
IEDEREEN**

HALTETAXI'S

**SCHOON
OPENBAAR
VERVOER**

**MEER EN
BETERE
TREINVER-
BINDINGEN**

**SCHONER
EN VEILIGER
VERKEER**

**MINDER
VLIEG-
VERKEER**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

25

VOOR IEDEREEN

Het OV moet voor iedereen dichtbij en betaalbaar zijn. Juist voor mensen met een laag inkomen, mensen met een beperking, jonge kinderen en ouderen. Met meer en beter OV

hoeven we minder gebruik te maken van auto's. Dat scheelt energie, maakt mensen gezonder en beter verbonden. De provincie moet hier flink in investeren.

HALTETAXI'S

GroenLinks wil meer 'haltetaxi's'. Vooral in dunbevolkte gebieden en wijken waar een normale bus niet meer mogelijk is. De haltetaxi vervoert mensen vanaf een halte

naar een busstation of treinstation binnen een straal van 15 km. De reis kan ook van halte naar halte zijn als er geen bus meer rijdt.

SCHOON OPENBAAR VERVOER

GroenLinks wil al het openbaar vervoer elektrisch maken, ook zorgvervoer, leerlingenvervoer enz. Na 2030 rijden alle bussen zonder uitstoot. Alle dieseltrein-verbindingen moeten zo snel mogelijk elektrisch worden.

Daarvoor zijn waarschijnlijk ook batterij-treinen nodig. Zodat niet per se een bovenleiding nodig is tussen Arnhem-Doetinchem-Winterswijk, Apeldoorn-Zutphen-Winterswijk, Zutphen-Hengelo en Arnhem-Tiel.

MEER EN BETERE TREINVERBINDINGEN

We willen het OV naar Duitsland versterken. De spoorlijn Nijmegen-Kleve geven we nog niet op en de bus Nijmegen-Emmerich kan door naar Doetinchem. Tussen Aachen en Bocholt moet een trein blijven rijden. Treinen naar de Randstad willen we naar 6 à 8 keer per uur. Harderwijk hoort

een Intercity-station te zijn. De verbinding Elst-Geldermalsen kan veel beter door snellere overstap in Tiel. De stoptreinen Amersfoort-Ede en Ede-Arnhem kunnen tot één lijn samengevoegd. Ook blijven we vechten voor meer hogesnelheidstreinen in Europa.

SCHONER EN VEILIGER VERKEER

GroenLinks is blij met de 30 km/u binnen en 60 km/u buiten de bebouwde kom. Dat is veiliger én schoner. Er zijn nog wel veel aanrijdingen van dieren. Daarom willen we een proef met 60 km/u in de nacht. Voor het openbaar vervoer is een lagere snelheid juist vervelend. De provincie moet met gemeenten werken aan meer vrije busbanen zonder drempels. Ook verkeer over de rivieren kan schoner: we willen schonere scheepsbrandstof en strenge regels voor het ontgassen van scheepsruimen.

We zijn fan van fietsen en lopen! In de vrije tijd, maar ook naar winkels of andere voorzieningen. De provincie moet zorgen voor veilige fietspaden, vooral nu het daar steeds drukker wordt. Het oversteken van provinciale wegen door fietsers en voetgangers kan veiliger door auto's minder hard te laten rijden en veilige oversteekplekken te maken. Ook leggen we waar nodig fietstunnels en -bruggen aan. Voor voetgangers willen we wandelroutes verbeteren en meer waterkranen en wc's maken. En we zorgen dat de veerponten blijven!

MINDER Vliegverkeer

GroenLinks is tégen de opening van Lelystad Airport. We willen laagvliegroutes over Gelderland absoluut voorkomen. We maken ons ook zorgen over de luchtvervuiling en het lawaai van het militair vliegverkeer

in het algemeen en van de luchtmachtbasis Deelen. Vliegveld Teuge moet minder lawaai, fijnstof en stikstof veroorzaken voor de omgeving. We willen daar ook minder parachute-vluchten.

MILIEU

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

Thema's

**SCHONE
LUCHT**

**ENERGIE
BESPAREN**

**GEVAARLIJK
TRANSPORT**

**ORANJE
AKKERS EN
WEILANDEN**

**ECHE
UITSTOOT
METEN**

**GEDUMPT
(DRUGS)
AFVAL**

**VEILIG
ZWEMWATER**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

SCHONE LUCHT

GroenLinks wil strengere regels voor luchtkwaliteit. Gebaseerd op de nieuwe normen van de Wereld Gezondheids Organisatie. Ook moeten we meer meten en

overtredingen harder aanpakken. Er moeten bovendien regels komen over houtstook. Schone lucht is van levensbelang!

ENERGIE BESPAREN

Wat je bespaart, hoeft je niet op te wekken. Energie besparen is dus hartstikke belangrijk. GroenLinks wil dat bedrijven worden aangespoord én geholpen om energie te besparen. De provincie

kan veel doen door vergunningen te verlenen, toezicht te houden en te handhaven dat bedrijven energie besparen. Maar ook meedenken over oplossingen per bedrijf.

GEVAARLIJK TRANSPORT

Langs (snel)wegen en belangrijke spoorlijnen bestaan vaak grote risico's voor het milieu wanneer er ongelukken gebeuren met het transport van gevaarlijke stoffen.

GroenLinks wil dat de provincie, met het Rijk en gemeenten, een plan maakt om deze risico's te verkleinen.

ORANJE AKKERS EN WEILANDEN

We zien elk jaar, nog steeds, dat op sommige akkers en weilanden alle plantengroei het aflegt tegen gif, glyfosaat bijvoorbeeld. Dit is heel slecht voor planten en dieren. GroenLinks wil dat de provincie dit

middel zelf uitroeit. In overleg met boeren, maar ook door regels te maken. We kunnen het gebruik van glyfosaat niet laten doorgaan als we de natuur willen herstellen en verbeteren.

ECHTE UITSTOOT METEN

Vaak wordt er berekend hoeveel vieze stoffen een bedrijf uitstoot. Dus niet echt gemeten. Terwijl de échte uitstoot natuurlijk veel belangrijker is. GroenLinks wil beter

en meer gaan meten, ook samen met burgers (burgermeetnetten). Zodat we de echte vervuilers ook kunnen bestraffen.

GEDUMPT (DRUGS)AFVAL

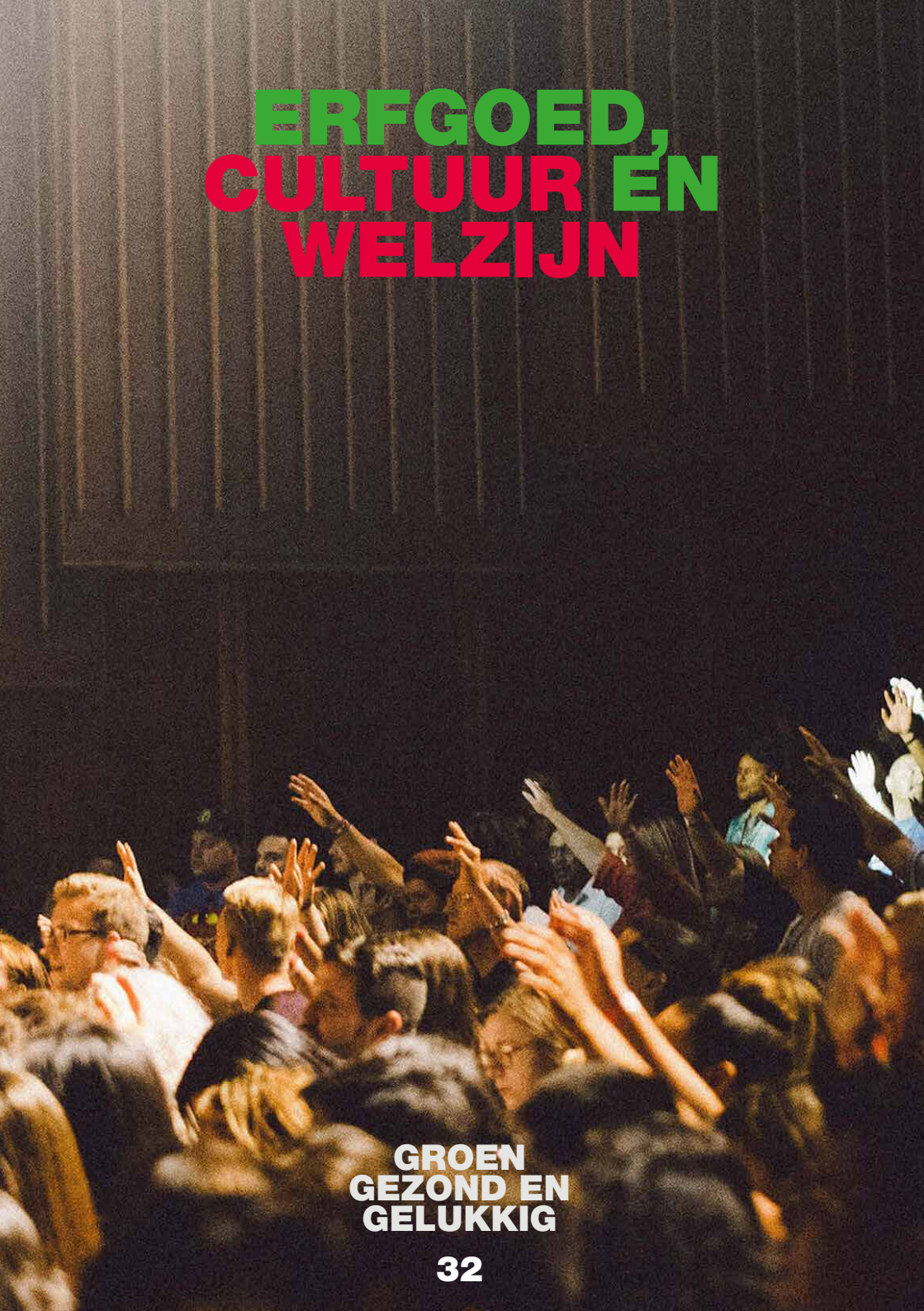
Nog te vaak wordt er drugsafval gedumpt in de natuur. Het opruimen daarvan wordt betaald door de eigenaren van de grond waarop het afval gedumpt is. Dat is niet eerlijk. GroenLinks vindt dat Provincie Gelderland en gemeenten hier een fonds voor moeten oprichten.

We koesteren de kwaliteit van het grondwater en het water in de plassen. In zandwinningsplassen wordt vaak materiaal gestort om de plassen weer op te vullen. Dat mag wat ons betreft alleen met écht schoon materiaal. En we gebruiken geen materiaal dat we importeren uit het buitenland.

VEILIG ZWEMWATER

Het is belangrijk dat in Gelderland voor iedereen veilig water is om in te zwemmen. Het zwemwater wordt volgens de richtlijnen in de zomer tenminste 1 of 2 keer per maand gecontroleerd, maar

op drukke plekken hoort dat tot 2 keer per week op te lopen. De informatie over de kwaliteit van het zwemwater willen we via een app én op borden bij het water bekendmaken.

ERFGOED, CULTUUR EN WELZIJN

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

32

Thema's

**ERFGOED:
BESCHERMEN
EN LATEN
ZIEN**

**CULTUUR:
IN ELKE
GEMEENTE,
VOOR
IEDEREEN!**

**WELZIJN:
WERKEN
AAN GELUK
DOE JE
SAMEN**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

33

ERFGOED – BESCHERMEN EN LATEN ZIEN

Gelderland is prachtig! Met haar kastelen, molens en boerderijen. We hebben zelfs werelderfgoed: de Romeinse Limes en De Nieuwe Hollandse Waterlinie. We moeten al die monumenten goed onderhouden, maar de taken wel goed verdelen: de landelijke overheid moet zorgen voor de rijksmonumenten, de provincie moet zich richten op kleinere monumenten en lokaal erfgoed.

We willen dat musea en monumenten voor iedereen toegankelijk zijn. Projecten met monumenten die ook andere doelen

hebben, zoals onderwijs, vinden wij extra belangrijk.

Bij erfgoed horen ook oude technieken voor landbouw en natuurbeheer, die veel duurzamer zijn. Wie dit vandaag de dag weer wil toepassen, verdient steun.

Het is belangrijk om aandacht te hebben voor het verleden en ervan te leren. De provincie ondersteunt de herdenking van de Tweede Wereldoorlog en moet ook vanaf 2023 jaarlijks het slavernijverleden herdenken.

CULTUUR – IN ELKE GEMEENTE, VOOR IEDEREEN!

GroenLinks vindt het belangrijk dat alle vormen van cultuur goed ondersteund worden, met genoeg geld en hulp met de inhoud. We willen dat grote schouwburgen en theaters de kleinere podia helpen. Zo zorgen we dat voorstellingen niet alleen in de steden gegeven worden, maar overal.

Les over cultuur is een belangrijk onderdeel van het onderwijs op basis- en middelbare scholen. Ook bibliotheken spelen hierin een grote rol en moeten gesteund worden. Zij

zijn bijvoorbeeld belangrijk om lezen aan te moedigen bij zowel de jeugd als volwassenen.

In elke Gelderse gemeente hoort een lokale bron voor cultuur en creativiteit. Provincie Gelderland zet daar een gericht programma voor op om gemeenten en lokale cultuurorganisaties te ondersteunen.

Jongeren hebben vaak grote ideeën en talenten en ook veel energie. In Gelderland hoort een jeugdpodiumtheater actief te zijn!

WELZIJN – WERKEN AAN GELUK DOE JE SAMEN

Een bruisend sociaal leven zorgt voor meer geluksgevoel en een fijne leefomgeving. GroenLinks wil de sociale activiteit in dorpen, wijken en buurten versterken. En het platteland en de steden meer met elkaar verbinden.

We blijven investeren in het platteland van Gelderland: het behouden en ondersteunen van cultuur, openbaar vervoer, onderwijs, woningbouw en nieuwe sportverenigingen.

GroenLinks wil ook de 'Leefbaarheidsalliantie' absoluut blijven ondersteunen. Hierin zitten bijvoorbeeld de Plattelandsjongeren

Gelderland (PJG), Spectrum- partner met elan, Zorgbelang Inclusief en de Vereniging Dorpshuizen Kleine Kernen.

Ook programma's voor inburgering en vluchtelingenopvang hebben extra steun nodig van de provincie.

Ten slotte helpen we, wat GroenLinks betreft, bij de bouw en inrichting van plekken voor gezamenlijke activiteiten, zoals buurthuis kamers (koken en ontmoeten), atelierruimtes (creatieve vormgeving) en repair cafés (samen klussen en gereedschap delen).

DIVERSITEIT EN INCLUSIE

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

36

Thema's

**STOP
DISCRIMINATIE**

**AANDACHT
VOOR
SLAVERNIJ-
VERLEDEN**

**GELIJKE
KANSEN**

**BEGRIJPE-
LIJKE
INFORMATIE**

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

37

STOP DISCRIMINATIE

Discriminatie komt nog vaak voor. Bijvoorbeeld: je krijgt geen baan omdat een werkgever je te oud vindt, of je mag ergens niet naar binnen omdat je een donkere huidskleur hebt. Of je wordt uitgesloten omdat je als man met een andere man hand in hand loopt. De provincie moet er alles aan doen om discriminatie tegen te gaan.

In de laatste jaren gebeurt het steeds vaker dat Joodse mensen te

maken hebben met haat en soms zelfs geweld. GroenLinks wil dat de provincie meer aandacht geeft aan de Holocaust, de gevolgen van antisemitisme en de Joodse geschiedenis en cultuur.

GroenLinks wil ook geen moslimhaat. De provincie moet plannen en initiatieven ondersteunen die vernielingen van moskeeën voorkomen en bedreiging van asielzoekers en statushouders tegengaan.

AANDACHT VOOR SLAVERNIJVERLEDEN

We willen dat de provincie in 2023 speciale aandacht besteedt aan het eindigen van de slavernij, 150 jaar geleden. Vooral Ketikoti (1 juli) is daarvoor een belangrijke dag. Ook

wil GroenLinks aandacht voor de bevrijding van Nederlands-Indië en de onafhankelijkheid van Indonesië, wat gevierd wordt op 15 en 17 augustus.

GELIJKE KANSSEN

Iedereen moet mee kunnen doen aan het leven. Gelderland hoort een écht inclusieve provincie te zijn. Dat kan nog veel beter. Vaak wordt iemand alleen gezien als 'die persoon met een beperking', of 'die persoon met een donkere huidskleur', terwijl iemand veel meer is en allerlei andere eigenschappen heeft.

De provincie moet actief laten zien dat iedereen erbij hoort en gelijke kansen hoort te krijgen. Dat geldt ook voor werken bij de provincie.

En voor organisaties die geld willen krijgen van de provincie.

Mensen die naar Nederland verhuizen om te werken moeten kansen krijgen om zich te ontwikkelen en hier een leven op te bouwen. De provincie biedt hulp aan hoogopgeleide mensen uit het buitenland die bij grote bedrijven of de universiteit gaan werken. Die hulp moeten we ook bieden aan mensen uit het buitenland die praktisch opgeleid zijn, of helemaal geen opleiding hebben gehad.

BEGRIJPelijke INFORMATIE

GroenLinks wil dat iedereen de informatie van de provincie begrijpt. Brieven en folders moeten dus eenvoudig en helder geschreven zijn. Soms is het ook nodig om informatie te verspreiden in verschillende talen.

Informatie moet ook op papier te krijgen zijn. Niet iedereen is goed met de computer of telefoon. Ook moet je gewoon met de provincie kunnen bellen of langs kunnen gaan. Echt menselijk contact is belangrijk.

DEMOCRATIE EN FINANCIËN

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

Thema's

**DUIDELIJKE
ROL VAN DE
PROVINCIE**

**IEDEREEN
PRAAT MEE,
IEDEREEN
BESLIST
MEE**

**KLEINE
GEMEENTEN
HELPEN**

**KIJKEN
NAAR DE
LANGE
TERMIJN**

**EERLIJKE
BELASTINGEN**

SPAARPOT

**GROEN
GEZOND EN
GELUKKIG**

DUIDELIJKE ROL VAN DE PROVINCIE

De provincie is meer dan een tussenpersoon tussen de overheid en gemeenten. Ze kan bijvoorbeeld ingrijpen bij problemen die te groot zijn voor gemeenten. Ook kan ze ervoor zorgen dat de belangen van inwoners, natuur en milieu in de gaten gehouden worden voordat er besluiten genomen worden. Het moet duidelijk zijn waar de

provincie deze rol kan spelen.

Provincie Gelderland werkt vaak samen met gemeenten en waterschappen. Tegelijk houdt de provincie ook in de gaten hoe zij hun taak uitvoeren. Dit is een dubbele rol waar duidelijke regels over moeten komen.

IEDEREEN PRAAT MEE, IEDEREEN BESLIST MEE

De provincie moet vaker burgerberaden gebruiken, waarbij door loting een groep inwoners wordt samengesteld die kunnen meebeslissen over belangrijke onderwerpen. Daarbij krijgen ze alle informatie en begeleiding die ze nodig hebben om mee te beslissen,

en worden ze betaald voor hun tijd.

Als iemand wil inspreken tijdens een vergadering van de Provinciale Staten, moet je niet per se naar Arnhem hoeven komen. Dit moet ook digitaal kunnen.

KLEINE GEMEENTEN HELPEN

In Gelderland bestaan grote verschillen tussen gemeenten. De grotere gemeenten hebben meer geld en mensen om hun plannen uit te voeren. Voor kleinere

gemeenten is dat moeilijker. GroenLinks wil dat provincie Gelderland kleinere gemeenten hierbij helpt.

KIJKEN NAAR DE LANGE TERMIJN

Voor de komende jaren moet er krachtig bestuurd worden. Er zijn grote problemen die een oplossing vragen: natuur, landschap, wonen, verkeer en milieu, om er maar een paar te noemen. Dat betekent dat we daar ook geld aan moeten

besteden. Voor sommige is over lange tijd geld nodig, andere hebben alleen korte steun nodig. Door hier rekening mee te houden en ver vooruit te plannen kunnen we op de lange termijn veel geld besparen.

EERLIJKE BELASTINGEN

GroenLinks vindt dat de sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen. De belasting en heffingen die de provincie bepaalt, moeten rekening houden met het inkomen van iemand.

Belastinggeld moet gebruikt worden om bepaalde doelen te bereiken. Een voorbeeld is belasting op grondgebruik: wie meer grond gebruikt heeft meer impact op de natuur en betaalt hierdoor dus meer. Ook kan dit

helpen bij andere problemen, zoals het tekort aan grondwater. Hier is een grondwaterheffing een goed idee, waar je meer betaalt als je meer gebruikt. Om privé- en vrachtvervoer over de weg te verminderen is volgens GroenLinks een provinciale belasting voor voertuigen nodig.

Voor GroenLinks is het belangrijk dat alle provinciale belastingen eerlijk zijn en een duidelijk doel hebben.

SPAARPOT

Gelderland heeft een flinke spaarpot. GroenLinks wil daarom een deel van die spaarpot gebruiken voor het opkopen van

landbouwgrond. Om boeren te helpen die willen stoppen met hun bedrijf, of willen inkrimpen.

GROENLINKS

**OP 15 MAART
2023 ZIJN DE
VERKIEZINGEN
VOOR DE
PROVINCIALE
STATEN.**

**OOK JOUW
STEM TELT!!**